

Grøn, grønnere, grønnest

Energi- og miljørigtige tiltag gør Samsø Golfklub til pioner i branchen – både i Danmark og i udlandet. Mød chefgreenkeeper Thomas Pihlkjær, som gerne tester nye løsninger, mens han nyder naturen

Tekst: Gitte Larsen, redaktør, Editions/House of Futures
Fotos: Malene Lundén, projektleder, Energiakademiet

Thomas Pihlkjær, chefgreenkeeper, er ildsjælen bag de energi- og miljøvenlige løsninger på Samsø golfbane. Soldrevne golfvogne og greensklippere, får, mikroklover og hønsemøg er nogle af de tiltag, som gør Samsø Golfklub til pioner i branchen – både i Danmark og på verdensplan. Og selvom den grønne omstilling også ind imellem er udfordrende, er Thomas Pihlkjær ikke til at standse. Han brænder nemlig for sagen. "Jeg har en god fornemmelse i maven hver dag, fordi det, vi gør, også er til gavn for naturen. Min passion for udvikling gør, at jeg hele tiden tænker over det næste skridt, og jeg synes, det er spændende at være foran og have noget væsentligt at fortælle om," siger han.

Samsø Golfklub er nået langt på kort tid takket være samarbejdet med Energiakademiet. Valg af samarbejdspartnere og leverandører, som har en målsætning om miljøvenlige løsninger, er helt afgørende. "Det er ikke alle i golfbranchen i Danmark, der umiddelbart er lige begejstrede for grønne løsninger. Det kan måske bl.a. skyldes, at der er mangel på viden og begrundet frygt for, at golfbanerne gror til, så man ikke kan spille golf. Til gengæld er både tyskerne, hollænderne og svenskerne meget interesserede i at lære af vores grønne omstilling, og vi skal selv blive bedre til at fortælle om det," siger Thomas.

Farvel til giftige sprøjtemidler

Thomas Pihlkjær tager imod os på værkstedet, hvor vi har en længere snak om, hvad der skal til for at drive den bæredygtige omstilling på golfbanen. Allerede da han overtog jobbet i 2001, vidste han, at han ville undgå giftige sprøjtemidler. Thomas har en baggrund som frilandsgartner på Samsø og fik selv sprøjtesyge to gange – en sygdom, han beskriver som "tømmermænd gange tusind."

Første skridt var derfor import af miljøvenlige produkter som organisk gødning, der er koldpresset tang, og som lugter af hav. Et andet tiltag er mikroklover, der bl.a. gør græsset stærkere og fremmer et grønt udseende samtidig med, at det også fikserer kvælstof i jorden, så det ikke udvaskes i grundvandet. Et tredje tiltag er gutefår – en race som stammer fra Vikingetiden – som afgræsser roughen.

Thomas har lige fra starten så vidt muligt ville undgå brugen af kemikalier, der er sundhedsskadelige både for medarbejdere, golfspillere og andre besøgende. "Det bliver på sigt forbudt at sprøjte på danske golfbaner, og der bliver i det hele taget skrapere miljøkrav. Jeg har det rigtig godt med at sige, at det har jeg ikke nogle problemer med," understreger han.

Goddag til mere natur

Thomas nyder at tale med mennesker, han ellers ikke ville, og som kommer for at se den grønne golfbane. F.eks. har en række ornitologer været på besøg for at studere den sjældne fugl, rødhalset lappedykker, der har slået sig ned med sine to unger i en af golfbanens søer. Andre arter som ny vandsalamander, den fredede grønne frø og agerhøns stortrives også side om side med harer og rådyr. Det er ikke kun dyrelivet, der nyder godt af søvandet, som også bruges til at vande greens med. Det er langt bedre end grundvand, fordi det er varmere og derfor ikke stresser det græs, der har bagt i solen en hel dag.

"I dag har vi en blomstrende rough at kigge på hver dag. Naturen forandrer sig hele tiden, og det er godt for øjet," siger Thomas med et stort smil. Biodiversitetet på golfbanen er bl.a. blevet større på grund af den organiske gødning. Angreb af insekter på golfbanerne er en udfordring, da der kan være flere hundrede larver per kvadratmeter, og hvis ikke de holdes nede, så forsvinder græsset.

SAMSØ GOLFKLUB

Samsø Golfklub er en af landets smukkeste beliggende golfbaner. Den ligger på den fede muld i Langemark og Besser med udsigt over Kattegat, og på de i alt 73 hektarer er en 18-hullers golfbane og en 9-hullers "pay and play", som årligt besøges af 5000 green fee gæster og har 500 medlemmer. 45 hektarer passes dagligt, nogle kun hver anden eller tredje dag, mens en del af den resterende jord er stier og veje eller henligger som vild natur. I sæsonen beskæftiger klubben udover chefgreenkeeperen selv 3-6 medarbejdere. Læs mere på www.samsogolfklub.dk

“Det er helt vildt spændende med den grønne omstilling af golfbanen, og fordi vi producerer en fritidsbeskæftigelse for lille del af verdens befolkning, kan vi ikke retfærdiggøre samtidig at ødelægge naturen og dyrelivet. Alene på vores jord har vi 40 ynglende arter.”

“Fugle som råger og stære hjælper også med at holde stankelbenslarverne nede, og vi forsøger med at lægge sort plastic ud om aftenen, så larverne tror, det er nat, for så at rykke det lynhurtigt væk og klippe larverne væk. Vi eksperimenter gerne,” siger Thomas.

Lysten driver værket

Det koster omkring 1,5 mio. kroner om året at drive Samsø Golfklub, og hvad der spares på ikke at bruge sprøjtegift, bruger klubben i stedet på timelønninger til at fjerne mælkebøtter. Det er med andre ord ikke økonomien, der driver den grønne omstilling på golfbanen, men derimod lysten til at afprøve nye bæredygtige tiltag og ønsket om en renere natur.

“Det er helt vildt spændende med den grønne omstilling, og fordi vi producerer en fritidsbeskæftigelse for en lille del af verdens befolkning, kan vi ikke retfærdiggøre samtidig at ødelægge naturen og dyrelivet. Alene på vores jord har vi 40 ynglende arter,” siger Thomas.

Han fortæller også, at der er mange, der ikke tror på, at de ikke sprøjter – måske fordi de fleste mælkebøtter faktisk bliver fjernet. Klubben giver golfspillere et mælkebøttejern med rundt, og hvis alle tog en mælkebøtte for hvert hul, så var banerne helt fri. Det sker dog ikke, men medarbejderne har opdaget, at hvis de lader bunker af mælkebøtter ligge synligt på græsset i noget tid, så fjerner spillerne flere.

For Thomas Pihlkjær er der ikke langt fra ord til handling. “Man skal jo ikke nødvendigvis gøre det hele på én gang, men kan afprøve forskellige tiltag et ad gangen. Får, der græsser, koster ikke meget – man skal bare have et hegn, så de kan flyttes rundt, og hos os køber de faste spillere kødet, når de bliver slagtet efter sæsonen,” siger han. Det er en win-win-win situation: For klubben, naturen og spillerne.

Ofte handler omstillingen om at indføre nye procedurer og ændre rutiner. Fordi klubben bl.a. kører med eldrevne maskiner, så skal turen rundt på banerne planlægges anderledes, så man også udnytter turen ned ad bakkerne og undgår at køre tør for strøm langt væk fra opladeren. De eldrevne køretøjer er lydløse, og det skal både spillere og medarbejdere også vænne sig til. For selvom det er et stort plus at slippe for støjen fra maskinerne, som ellers spoler roen og naturoplevelsen, kan det komme som et chok, når der lige pludselig er et køretøj tæt på.

Godt begyndt

Samarbejdet med Energiakademiet begyndte med et energitjek af Michael Kristensen fra Energitjenesten i 2010 for at energioptimere bygningerne, og jordvarmeanlægget blev startskuddet til en lang række grønne og bæredygtige tiltag (se bokse på næste side).

GRØNNE TILTAG I SAMSØ GOLFKLUB

ORGANISK GØDNING

90% af golfbanens arealer får aldrig gødning, mens de 1,7 hektar greens gødes en gang hver måned med 116 kilo om året. Det består af kalkun- eller høsemøg. Den organiske gødning har mange fordele, f.eks. sikrer det mere fugtighed og stimulerer mikroorganismer i jorden, det bidrager til at nedbryde organisk materiale og det giver tæt og kraftigt grønt græs.

Koldpresset tang, der er produceret i Irland, bruges som vitamintilskud til græsset, og det holder sygdomme væk, samtidig med at det giver en flot grøn farve. Jo mørkere græsset er, jo mere binder det varmen, og hvis temperaturen kan hæves bare en grad, gror græsset hurtigere, og klubben kan forlænge sæsonen.

MIKROKLØVER

Mikrokløver opsamler kvælstof fra luften og fikserer det, så det ikke udvaskes i grundvandet, og samtidig øger det slidstyrken og forhindrer ukrudt, fordi det lukker tæt i bunden. Dermed bliver græsset også grønnere og kønere at kigge på. Golfklubben bruger ikke mikrokløver på greens, men andre steder hvor det sås sammen med græs. Den årlige besparelse ved at bruge mikrokløver i stedet for gødning er 4200 kroner per hektar, og derudover reducerer mikrokløver CO₂-udledningen med 185 kilo per hektar årligt. For 100 hektarer svarer reduktionen i udledningen til afbrænding af 7000 liter diesel, produktion af 900 kilo kød eller 162.000 korte kilometer i en Suzuki Swift 1,3.

Også Tranebjerg sportsplads midt på Samsø og en række andre boldbaner i landet i øvrigt eksperimenterer i dag med mikrokløver, fordi kommunerne ikke længere må bruge sprøjtegifte (kilde: Prodana).

VEDVARENDE ENERGI OG GENBRUG AF VAND

Samsø Golfklub har jordvarmepumpe til klubhusets varmesystem og solcellepaneler producerer energi til opladning af maskinparken. Samsø golfklub har sat første

spadestik til at stille en mindre husholdningsvindmølle op på banen, som producerer el til at pumperne kan forsyne det store areal og pumperne sørger for at få vand rundt i alle hjørnerne til banen. Alt dette foregår i et lukket kredsløb, og pumperne er mobile med solcellepaneler. Både søvand og overfladevand bruges. Fordelen ved søvandet er, at det er varmere end grundvand og derfor ikke får græsset til at krybe på grund af kuldechok.

Vand fra søerne pumpes op til klubhuset og ned til et vandreservoir. På den måde genbruges alt vand, og en ønskelig sideeffekt er, at gødningsrester recirkuleres. Søerne er meget rene, og det vidner den grønne frø om, som lever dér i bedste velgående.

Banen har desuden et smukt springvand, som springer i forskellige højder, når der ikke er brug for at vande andre steder.

ELDREVEN MASKINPARK

Alle golfvogne og flere af græsklipperne er eldrevne, og udover at nedbringe CO₂-udslippet giver det stilhed på banerne, hvilket både medarbejdere og gæster nyder. Greens klippes hver dag alle ugens 7 dage.

Den nyeste greensklipper, en Jacobsen Eclipse 322 – som miljøminister Kirsten Brosbøll (S) prøvekørte i marts 2014 – er fuldt solcelledrevet.

Klubben har stadig dieseldrevne maskiner, som har fået en kærlig miljø- og energimæssig driftsoptimering.

GUTEFÅR

34 gutefår afgræsser de store naturarealer, en god hektar af gangen. Klubben har en aftale med en landmand, som leverer dem om foråret og så får han dem retur om efteråret, hvorefter de køres på slagteri. De er ikke økologiske, fordi de også håndfodres, men systemet er bæredygtigt. Klubbens medlemmer kan bestille fårekødet – og det handler derfor ikke kun om at spille, men også om at spise golf!

NY TEKNOLOGI SPARER ENERGI

Samsø Kommune, Energiakademiet, Grundfos og den lokale VVS-virksomhed Brdr. Stjerne arbejder sammen om at udskifte alle ældre pumper på Samsø. Kommunen har allerede fået lavet en pumpeoversigt i alle de kommunale bygninger og udskiftet dem med mere energieffektive pumper.

På Energistyrelsens hjemmeside anslås det, at ved at udskifte en traditionel trinreguleret lille cirkulationspumpe, som forefindes i de fleste private hjem, med en trinløs, regulerbar og energieffektiv model, spares i gennemsnit 790 kr/år og 170 kg/CO₂/år.

Jo større og ældre pumperne er, jo større besparelser og dermed hurtigere tilbagebetalingstid. Golfbanen bruger den nyeste pumpeteknologi fra Grundfos til at pumpe vand ud til vanding af greens. Klubbens egne solceller og vindmølle producerer el til pumperne, som når solen skinner og vinden blæser, pumper vand op til en opsamlings sø, hvorfra det bliver pumpet videre til vanding af greens.